

Landsbygd i centrum

Nr: 3
Oktober 2021

EN TIDNING FÖR DIG INOM JORDBRUK OCH LANDSBYGD FRÅN LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

**Storsatsning på
mjölk**

Hjälp våra hotade
dagfjärilar

**Lokala råvaror
på menyn**

**Vildsvin
på tallriken**

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

5

11

16

Innehåll

- 3** Ledare
- 4** Lokala råvaror ger mervärde på restaurang
- 5** Var kommer restaurangmaten från?
- 5** Bra utbud av svenska livsmedel i butik
- 6** Svenska råvaror på menyn
- 8** Blomster för bin och andra pollinerande insekter
- 10** Snabbspår för utländska agronomer öppnar dörrar
- 11** Flera dagfjärilar är hotade
- 12** Storsatsning på mjölk i Finngarne
- 14** Råd som lyfter eckbacken
- 15** God råd ger vin från Vinön
- 16** Vildsvin på menyn
- 17** Ny vildsvinsplan på gång
- 18** Information om djurhållning
- 22** Stöd att söka och viktiga villkor
- 23** Information om jordbrukarstöd
- 24** Kurser och rådgivning
- 28** Ät!Stockholm 2021

Landsbygd i centrum är en tidning från oss på avdelningen för landsbygd på Länsstyrelsen Stockholm till dig som är aktiv på länets landsbygd. Med tidningen vill vi informera och inspirera för att främja landsbygdsutveckling, lönsammare lantbruk, djurhälsa, bättre miljö och ett rikare odlingslandskap. Med goda exempel, information om stödmöjligheter och annonser om aktuell kompetensutveckling hoppas vi att du ska hitta något som lockar till läsning och handling. Landsbygd i centrum finansieras delvis med stöd från Landsbygdsprogrammet 2014–2020.

LEDARE

Satsningar på landsbygden

Ett och ett halvt år in i pandemin har mycket förändrats både för individen och i samhället. Vi har vant oss vid att hålla avstånd och att semestra på hemmaplan. Lantbruksnäringen är inte så konjunkturkänslig som många andra branscher, men vi ser nu att en del insatsvaror är svåra att få fram, till stor del på grund av problem med transporter och brist på containrar. Tillsammans med höga världsmarknadspriser har det fått lantbrukets kostnader att skjuta i höjden.

Lönsamheten i jordbruket är avgörande för hållbara och livskraftiga lantbruksföretag och en stabil livsmedelsproduktion i vårt land. Då är det välkommet med de satsningar som regeringen gör i höstbudgeten för att främja konkurrenskraftigt jordbruk och företagande på landsbygden. Tillskottet hamnar i landsbygdsprogrammet, som får en ökad budget från och med 2023. Det kommer även mer pengar till bland annat vägunderhåll, bredbandsutbyggnad, drivmedelsstationer och dagligvarubutiker.

Regeringen fortsätter också satsningen på att komma till rätta med en allt mer växande vildsvinspopulation bland annat genom subventioner på kostnader för analys av vildsvinskött. Vildsvinen orsakar skador i jordbruket för enorma summor men kan också vara en resurs om det går att skapa en efterfrågan och mer vildsvinskött kommer ut på marknaden. Med målsättningen att minska problemen med skador på jordbruksgrödor arbetar länsstyrelsen med att ta fram en ny förvaltningsplan för vildsvin. Du kan läsa mer om Vildsvinspaketet och ny förvaltningsplan för vildsvin på sidorna [16–17](#).

I det här numret kan du också läsa om hur några av Stockholms restauranger jobbar med lokala råvaror. Just det lokala har stärkts i pandemins spår vilket framgår av rapporten Svenska råvaror på privata restauranger som Landsbygdsnätverket tagit fram. Det är också roligt att allt fler restauranger arbetar för en hållbar matkonsumtion med svenska råvaror. På sidorna [6–7](#) kan du bland annat läsa om snabbmatskedjan Jureskogs som har som affärsidé att bara använda svenska råvaror och om vilka mervärden det ger.

Njut av höstens alla vackra färger på träden och i jordbrukslandskapet. Vi önskar dig en fin stund med Landsbygd i Centrum.

Stockholm 21 september

Ulrika Lundberg

Landsbygdsdirektör

Landsbygd i centrum

Utgivare & redaktion

Länsstyrelsen i Stockholms län
Ulrika Lundberg (ansvarig utgivare)
Kristina Nigell (textredaktör)
Hanna Alfredius (textredaktör)
Ylva Berry (projektledare, bild & form)
Karin Haglund (bild & form)
Christina Fagergren (grafisk form)

Prenumeration

Om du vill få tidningen i din brevlåda eller det elektroniska nyhetsbrevet till din e-post kan du [teckna en kostnadsfri prenumeration här](#).

Kontakt

Länsstyrelsen Stockholms växel

010–223 10 00

Beskriv vad du vill ha hjälp med eller fråga direkt efter den du vill prata med.

E-post: landsbygdsutveckling.stockholm@lansstyrelsen.se

stockholm@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/stockholm

För frågor om SAM-stöden

0771–67 00 00

För anmälan av djur som far illa

010–223 11 20, telefontid vardagar klockan 9–12

Vid rovdjursangrepp på tamdjur

Ring Länsstyrelsens besiktningsman för rovdjursangrepp på 010–223 15 37 om du misstänker att tamdjur skadats av rovdjur. Telefonnummer är öppet dygnet runt.

Bilder

Framsida: Mostphotos.com

Innehållsförteckning:

Morötter och Vildsvin, Mostphotos.com

Fjäril, Länsstyrelsen Stockholm.

Tryck

Stema AB

Länsstyrelsen
Stockholm

Lokala råvaror ger mervärde på restaurang

Drivkraften att använda lokala, svenska och ekologiska råvaror i restaurangbranschen kommer från restaurangägarna själva – det konstaterar Emma Tegelid i rapporten Svenska råvaror på privata restauranger.

Text: Karin Ekvärd Foton: Mostphotos.com

Av rapporten framgår att alla restauranger som ingår i undersökningen har ett uttalat intresse för hållbarhetsförändringar i branschen och att stötta det lokala jordbruket. De uppskattar att jobba med lokala producenter som de ser ger extra kvalitet och mervärden till verksamheten. Idag vill många konsumenterna inte bara veta vilket land maten kommer ifrån utan även vem som producerat den. Lokala

producenter och berättelser om hur maten kommit till lyfts fram med stolthet. Sofia Alriksson från Hushållningssällskapet i Jönköping säger i rapporten att hon upplever att restauranger som stöttar lokala producenter är de som det gått bäst för under pandemin.

Mat efter säsong

För att kunna öka tillgången på lokala produkter i restaurangerna pekar restaurangägare i rapporten på behovet av förändrade förväntningar från kunderna. I dag är många vana vid att kunna få exakt samma råvara eller produkt varje dag under hela året. Med lokalt producerade grönsaker i restaurangen kommer till exempel en kycklingsallads grönsaksinnehåll variera över året.

Det behöver kunderna förstå och även lära sig att uppskatta. Det sägs också att besökare som är insatta i hållbarhetsfrågor med koppling till maten ofta är nöjdare med restaurangbesöken än de som inte är det. För särskilt större restauranger med ett stort flöde av besökare är det viktigt med kunnig personal som kan berätta om restaurangens filosofi för kunderna.

Ursprungsmärkning av kött

Köttets ursprung är en fråga som väger tungt när det gäller hållbarhetsfrågor och mat, särskilt i restaurangsammanhang. Enligt Naturskyddsföreningens undersökning från 2017 är den största delen av det kött som äts på svenska restauranger importerat. Flera av restaurangägarna i Emma Tegelids studie efterfrågar att alla restauranger ska behöva ange för kunderna var köttet kommer ifrån. En sådan märkning har Livsmedelsverket nu fått i uppdrag från regeringen att ta fram. Förslaget som har skickats ut på remiss innebär att restauranger ska informera konsumenterna om vilket land det kött som serveras kommer ifrån. Reglerna föreslås gälla kött från nöt, gris, får, get och fågel. ■

Stockholmsrestauranger som deltagit i rapporten:

- Warung – Indonesisk restaurang
- Kalf & Hansen – Ekologisk snabbmat
- Jureskogs – Hamburgerkedja
- Fotografiskas restauranger – Bistro och restaurang

Var kommer restaurangmaten från?

Inom Landsbygdsnätverkets arbete med hållbara gröna näringar jobbar en ny arbetsgrupp med aktiviteter för att öka användningen av svenska råvaror på privata restauranger. Syftet är också att underlätta för restaurangbesökarna att få tydlig och lättillgänglig information om vad maten innehåller och var råvarorna kommer från.

Text: Anna Hedberg

Restauranger står för en stor andel av vår livsmedelskonsumtion, särskilt i storstäder som Stockholm.

Men andelen svenska råvaror på restauranger bedöms generellt sett vara låg. Enligt en undersökning som Lantbrukarnas Riksförbund har gjort är endast 20 procent av köttet som serveras på restaurang från Sverige. För andra råvaror varierar det mycket; det finns restauranger som profilerar sig med hjälp av svenska och lokala råvaror och det finns andra som inte alls beaktar matens ursprung i sin verksamhet. En besökare som vill få information om matens ursprung får inte alltid svar på frågan om var köttet eller fisken på tallriken

kommer från. En undersökning från Sveriges konsumenter visar att åtta av tio restaurangbesökare önskar bättre information om vad råvarorna har för ursprung.

Flera aktiviteter inom det här temat är på gång i Landsbygdsnätverkets regi. En podcast lanseras i slutet av september i serien "Landet". I podden får vi bland annat träffa Ludvig Jureskog som berättar om hur han jobbar med svenska råvaror. Den 6 november arrangeras ett webinarium där primärproducenter, restaurangföretagare och politiker medverkar och resonerar kring hur vi kan få mer svenska råvaror och bättre information om vad som finns på tallriken när vi går på restaurang. På Landsbygdsnätverkets webbplats, www.landsbygdsnatverket.se kan du lyssna på [podden "Landet"](#) och anmäla dig till webinariet ■

Krav på information om köttets ursprung

Livsmedelsverket har tagit fram förslag på vilka regler som ska gälla för ursprungsinformation om kött som serveras på restauranger och i andra storhushåll. Enligt förslaget ska restaurangerna informera om ursprungsland för kött av nöt, svin, får, get och fjäderfä som används i måltider som serveras på restaurang och i offentliga kök.

Bra utbud av svenska livsmedel i butik

En undersökning av ett antal livsmedelsbutiker i länet visar att det finns ett stort utbud av svenska basvaror i de flesta av de butiker som ingick i studien.

Text: Anna Hedberg

Resultaten är glädjande och i linje med målsättningar för länets livsmedelsstrategi om att kunna erbjuda konsumenterna svenska råvaror och livsmedel. Ett av delmålen för Stockholms läns livsmedelsstrategi handlar om att utbudet i länet av svenska, regionalt och lokalt producerade råvaror och förädlade produkter ska öka. År 2030 ska det finnas en bas av svenska livsmedel tillgängliga för alla invånare i butiker, restauranger och storkök. Med baslivsmedel menas exempelvis morötter, mjölk, mjöl, potatis, kött och grönsaker.

Ett annat mål för den regionala livsmedelsstrategin är att öka medvetenheten om mervärden i svensk, regional och lokal livsmedelsproduktion hos länets konsumenter och livsmedelsaktörer. Att handeln marknadsför svenska varor och själva är medvetna om varornas ursprung vid beställning kan underlätta den utvecklingen.

Under våren 2021 genomförde vi en undersökning i några av Stockholms livsmedelsbutiker. Syftet var att ta reda på hur antalet svenska artiklar av olika produkter står sig i jämförelse med importerade. I studien ingick butiker från tre olika kedjor samt två internetbutiker och vi besökte butikerna vid två olika tillfällen.

Resultaten visar att alla butiker hade ett bra utbud av de svenska basprodukterna potatis, vetemjöl,

morötter och mjölk, medan gul lök varierade mer vad gällde tillgång på svenska artiklar. Alla butiker utom en erbjöd svensk nötfärs och flera hade svenska varianter till halloumi i sitt sortiment (stekost och liknande produkter). Likaså fanns svenska färdigkokta bönor i sortimentet även om de allra flesta bönor fortfarande är importerade.

Det var intressant och glädjande att se att det finns så många artiklar av svenska basprodukter i de livsmedelsbutiker som besöktes och inom räckhåll för länets konsumenter. Utbudet av svenska artiklar visar också på ett intresse för svensk mat och en möjlighet för butikerna i Stockholm att utveckla och använda mer svenska varor i framtiden. ■

Svenska råvaror på menyn

Jureskogs och Kalf & Hansen är två restauranger i Stockholm som har upptäckt fördelarna med att använda svenska råvaror.

Jureskogs

Hamburgerrestaurangen Jureskogs lanserar sig med parollen "Sveriges långsammaste snabbmat". En bärande del i affärsidén är att så långt möjligt använda svenska råvaror.

Text: Jakob Hydén/Katamaran media
Foto: Torbjörn Kihlberg

Sedan starten för fyra år sedan har Jureskogs öppnat sammanlagt åtta restauranger, från Lund i söder till Sundsvall i norr. Ytterligare en handfull är på väg att öppna inom några månader. Kedjan startades av bröderna Ludvig och Johan Jureskog tillsammans med entreprenörerna Erik Thulin och Oliver Hildebrandt.

Ludvig Jureskog, berätta om Jureskogs koncept.

– Grunden är att lyfta fram svenska råvaror och kanske framför allt köttet som kommer från svenska mjölkkor. Det är djur som inte har fötts upp för köttets skull och inte matats med proteinrikt foder för att växa så snabbt som möjligt, istället har de i stor utsträckning betat gräs och hållit landskapet öppet.

– Vår grundtanke när vi startade var att vi ville förändra synen på snabbmat, det behöver inte vara skräp. Och vi vill ta till vara de råvaror som finns här i Sverige.

Varför är det viktigt för er på att arbeta med svenska råvaror?

– Därför att kvaliteten är det viktigaste och det vi vill fokusera på. Det åstadkommer vi bland annat genom att alla våra huvudråvaror är svenska. Förutom köttet

så har vi ett eget bageri där vi gör bröden och vi använder svensk gårdskyckling. Grillosten och den vanliga osten kommer från svenska mejerier och våra milkshakes gör vi av svensk ekologisk mjölk och svensk gräddglass. Grönsakerna är svenska när vi har årstid för det.

Hur är intresset bland konsumenterna för råvarornas ursprung?

– Nästan alla säger att de vill äta svenskt kött och vi vill dra vårt strå till stacken genom att servera svenska råvaror. Det innebär att våra priser blir lite högre än konkurrenternas och det som är lite tråkigt är att ganska många fortfarande inte är beredda att betala för kvaliteten. Det är lätt att säga att man vill äta svenskt och klimatsmart, men för många är det fortfarande priset som är viktigast. Men jag tror och hoppas att det där är på väg att svänga.

Hur var det att hitta era leverantörer?

– Nu är vi inne på vårt fjärde år och de allra flesta leverantörerna har vi haft sedan dag 1. Det lilla mejeriet Dalsspira har vi hittat under resans gång. Från början hade vi importerat halloumi, men när vi hittade deras grillost så tvekade vi inte. Visst kostar den lite mer, men det känns så mycket bättre att servera något som har producerats i Sverige.

Vad krävs för att fler restauranger ska börja använda svenska råvaror?

– För att öka kunskapen och förståelsen bland konsumenterna

så måste frågan diskuteras mycket mer. Ju mer vi pratar om detta, desto bättre. Jag tror att det vore väldigt bra med någon form av certifiering för de restauranger som serverar svenska råvaror. Det hade varit en bra sak för oss som driver restaurang, men även för alla konsumenter som vill hålla koll på vad de äter. ■

Kalf & Hansen

Restaurang Kalf & Hansen i Stockholm använder ekologiska och närproducerade råvaror. Skälen är flera: miljö och klimat givetvis, men även smaken. Och en viktigt bonus är att det dessutom leder till inspirerande kontakter med producenterna, menar grundare Rune Kalf-Hansen.

Text: Jakob Hydén/Katamaran media
Foto: Charlotte Gawell

Rune Kalf-Hansen äger och driver två restauranger i Stockholm tillsammans med sin son Fabian. De serverar ekologisk snabbmat i form av kött-, fisk- och vegetariska frikadeller och säljer även färdigmat och är leverantör till SJ. Nästan alla råvaror på Kalf & Hansen är svenska. Endast i få undantagsfall, när varan inte finns tillgänglig i Sverige, köper man från utlandet.

Berätta om ert koncept.

– Vi tyckte båda att det saknades ställen där man kan äta schysst mat till schyssta priser och där det inte behöver ta så lång tid. Jag har i hela mitt yrkesliv arbetat med ekologisk närproducerad mat, så det var ett självklart val.

Varför är det viktigt för er att arbeta med svenska råvaror?

– Det finns väldigt många plus som man får på köpet, men vår utgångspunkt är att det är så förbannat gott! Det är fantastiskt att man kan få lokalt producerade råvaror när de är som bäst, säsongstänket är helt centralt för oss. En stor bonus är att vi får kontakt med producenterna och det är verkligen superroligt. Vi håller kontakt hela tiden. Jag ringer och frågar vad de har som är bra för tillfället och sedan tar vi in det. Det skapar en fantastisk dynamik. Genom att arbeta så

här kan vi också stötta den lokala produktionen och se till att de kan finnas kvar och överleva.

Hur var det att hitta era leverantörer?

– Jag har varit i branschen länge och har numera så många kontakter så det var inga problem. Men om man börjar från noll så får man räkna med att det tar lite tid. Om man är van vid att bara behöva ringa en leverantör som fixar alla inköp så kan det vara en utmaning, det är förstås lite mer jobb att ringa till tio olika, men för mig är det otroligt inspirerande och jag tror vi vinner på det i längden. Det är så otroligt roligt att vara stolt över det man serverar, det är en stark kraft i det.

Vilka reaktioner möter ni hos era gäster?

– De flesta av våra gäster kommer till oss för att vi har den profil som vi har. De uppskattar att det är ekologiskt och närproducerat. Det som skiljer oss från de flesta andra är att råvarorna varierar med årstiden vilket innebär att gästerna

måste vara lite öppna. Det kanske inte blir exakt som förra veckan och det är många inte riktigt vana vid.

Hur är intresset bland konsumenterna för råvarornas ursprung?

– Restaurangbranschen ligger långt efter när de gäller ursprungs-märkning. På något sätt har folk accepterat att de inte vet, de flesta som går på restaurang har ingen aning om vad maten kommer ifrån. Men absolut, intresset har ökat på senare år, det är absolut en trend som växer sig allt starkare.

Vad krävs för att fler restauranger ska börja använda svenska råvaror?

– Politiska styrmedel. Jag tror att det är ett måste. Det måste till ett regelverk, kanske någon form av obligatorisk märkning så man som konsument kan veta vad man äter. En annan idé vore att ge någon form av bonus till alla restauranger som serverar schysst mat. Det tror jag hade kunnat ge en snabb förändring i branschen. ■

Blomster för bin och andra pollinerande insekter

Våra pollinerande insekter behöver all hjälp de kan få, så att de kan hjälpa oss att pollinera våra odlingar och bevara den biologiska mångfalden. Mer blommor i landskapet är vad som behövs för att råda bot på matbristen. I år är det ovanligt många lantbrukare i länet som låtit en del av sin åkermark blomma.

Text: Hanna Williamsson

I takt med att jordbrukslandskapet förlorar många av sina blomrika marker minskar också antalet pollinerande insekter. Som ett komplement till att bevara och restaurera naturligt blomrika marker, såsom ängar, betesmarker, skogsbryn, väg- och dikesrenar, kan vi hjälpa pollinatörerna på traven genom att odla blommor rika på nektar och pollen på en liten del av åkermarken.

Två blommande initiativ

I Stockholms län tog LRF initiativet och sökte ersättning från Länsstyrelsen för fröinköp, vilket resulterade i att 61 lantbrukare från norr till söder i våras fick fröer till över 70 hektar blommande insädder. Hushållningssällskapet har genom projektet [Hela Sverige blommor](#) också fått bidrag från Länsstyrelsen och 20 lantbrukare i länet har därigenom fått frö till ytterligare elva hektar blommor.

Jan-Christer "Tummen" Carlsson är lantbrukare på Nackunga gård i Hölö söder om Södertälje och odlar cirka 300 hektar spannmål och vall. Han nappade på LRF:s erbjudande och sådde i våras nästan tre hektar med en blandning av blommande växter och gräs.

– Jag valde att så de här fröna i slänten ner mot ån. Dels är ju

den marken svår att bruka, dels tycker jag att det passar in i miljön eftersom det finns lite naturligt för pollinatörerna runt omkring, berättar Tummen som menar att alla gårdar har någon plats där en sådan här insädd passar.

– Det kan vara ett svårbrukat hörn eller en remsa längs vägen, konstaterar han.

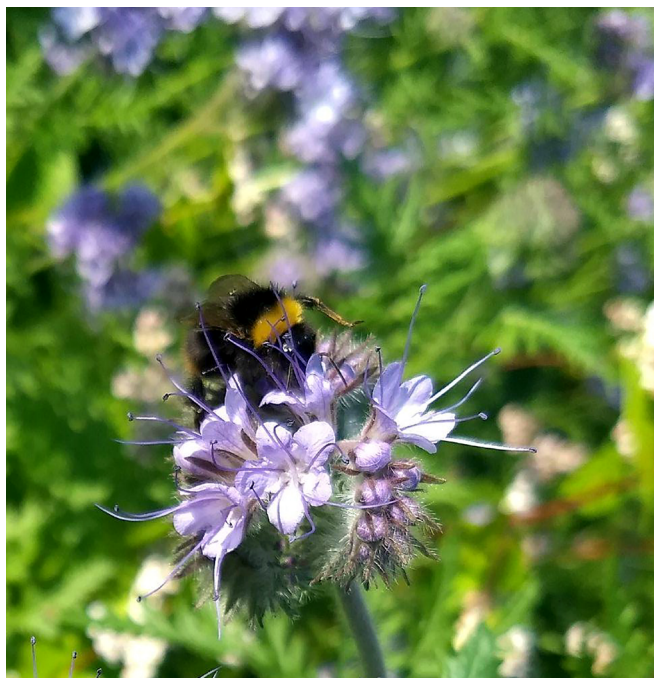
Ett otroligt surr

Att så in blomsterblandningen var inga problem och pollinatörerna hittade dit på en gång.

– I början av sommaren, när honungsörten blommade som bäst, då surrade det helt otroligt mycket. Det var massor av humlor där, konstaterar Tummen nöjt.

Han ser fram emot att se hur blomremsan utvecklar sig de kommande åren.

I juli blommade främst honungsörten i vackert ljusblått i Tummens sprutfria kantzon ner mot Åbyån. I fröblandningen ingår även röd- och vitklöver, kärringtand, cikoria och rödsvingel.
Foto: Sören Pettersson

Gabriele i sitt blommande fält. Foto: Gabriele Bodegård

Om blommor och bin

Bra blommor för bin och andra pollinatörer erbjuder rikligt med energirik nektar och proteinrikt pollen. Det är viktigt att det finns blommor under lång tid, från tidig vår när de första humledrottningarna vaknar, under hela sommaren när larverna ska ha mat och hela vägen fram till sen höst när övervintrande individer förbereder sig för vintern. Ett överskott på mat under en period, exempelvis när rapsen blommar, är inte tillräckligt.

Vissa pollinerande insekter är generalister och kan besöka många olika blommor för att hitta föda. Andra är specialister och behöver till exempel en viss form på blomman för att komma åt dess nektar. Så det behövs en stor variation av blommande växter för att klara hela mångfalden av pollinatörer. Och ju fler olika pollinerande insekter desto större chans att alla växter blir pollinerade.

– Jag funderar på att bättra på med lite solrosor på någon del, men i övrigt tänker jag att den här insådden ska få vara kvar i några år nu, så länge den levererar blomning till pollinatörerna och ogräsen inte blir ett problem för åkern intill. Sen får jag väl göra en liknande insådd någon annan stans, berättar Tummen som tyckte det var självklart att tacka ja när han fick erbjudandet om frön.

– Vi måste göra något för pollinatörerna, helt enkelt för att de behövs, konstaterar han.

Enkelt och vackert

På gården Storbol i Rånäs driver Jörgen Åhman och Gabriele

Bodegård ekologiskt lantbruk, grönsaksodling och gårdsbutik. De fick i våras en gratis fröpåse från Hushållningssällskapet som Gabriele sädde i anslutning till sin grönsaksodling.

– Det har blommat så fint i sommar och det blommar fortfarande, berättar Gabriele när jag pratar med henne i början av september.

Fröblandningen bestod av de ettåriga växterna honungsört, doftklöver, blodklöver och bovete. Och resultatet verkar ha varit uppskattat. Minst fem olika arter av humlor har hon kunnat hitta.

– Det har varit väldigt många humlor, och faktiskt inte så mycket

fjärilar eller bin berättar Gabriele och avslöjar att det finns en hel del annat också för pollinatörerna att äta på gården.

– Här finns till exempel gott om blåklint och gurkört som dyker upp som ogräs i odlingen, alldeles av sig själv.

Gabriele konstaterar att det var en enkel insats att göra och att det blev väldigt vackert.

– Jag bara sädde, sedan har odlingen skött sig själv. ■

Lär dig gynna pollinatörer

Det finns många bra broschyrer där du kan läsa mer om våra pollinatörer och vad du kan göra för att hjälpa dem på traven. Sök efter titeln i din webbläsare eller på Jordbruksverkets webbplats.

- Läs mer om pollinatörer och kantzoner i Jordbruksinformation 19 – 2016, "[Gynna mångfalden på kantzoner](#)".
- Mer om humlorna som förhoppningsvis surrar i din blommande insådd kan du läsa i "[Gynna nyttodjuret, Humlor i odlingslandskapet](#)".
- Mer bra åtgärder på gården att komplettera en insådd med finns i Jordbruksinformation 3 – 2008 "[Gynna humlorna på gården](#)".

Biologisk mångfald i åkerlandskapet

är en ny rådgivning från Greppa Naringen om åtgärder som kan bidra till biologisk mångfald på gården. Läs mer på sidan [25](#).

Samer Khabot: Snabbspår för utländska agronomer öppnar dörrar

Den som flyttar till ett annat land ställs inför många svårigheter. Det kan vara nytt språk, ny kultur och ett annorlunda arbetssystem. Den som har en akademisk utbildning som till exempel agronom eller hortonom kan stöta på ytterligare problem. Att hitta snabba vägar in i yrkeslivet vinner vi alla på.

Jag är mark/växtagronom från Syrien och tog min examen 1996. Jag hade arbetat med utrusning för bevattning i mer än 15 år innan jag kom till Sverige för sju år sedan. Mitt jobb var att hjälpa bönder att använda bevattningssystem, ta reda på vilken typ av system som passade deras fält, trädgård och grödorna de odlade. Detta gjorde vi för att det är brist på bevattningsvatten i Syrien och att det dessutom ofta är torka.

När jag var på min första träff på Arbetsförmedlingen fick jag frågan vad jag jobbat med i mitt hemland. När jag svarade att jag är agronom så visste inte arbetsförmedlaren vad en agronom är för något. Efter en kort diskussion förstod han att jag hade studerat fem år på universitetet för att bli agronom.

– Det finns inget jobb till dig som agronom, du måste söka jobb i en annan bransch, blev hans svar. Jag började lära mig svenska genom att studera på Komvux och efter några månader fick jag praktik och jobb i tre säsonger men blev sedan arbetslös på grund av brist på jobb.

För läkare som har utländsk utbildning ”utanför EU” finns det en förberedd väg till svenska jobb. Det börjar med specialsvenska för invandrare som kallas SFA-medicin och sedan finns det tydliga steg att följa tills man får legitimation och kan jobba som läkare. Likaså för lärare finns en särskild väg, genom en utbildning på universitetet som kallas ULF och som leder till en

svensk lärarlegitimation. För andra utländska akademiska yrken har det inte funnits lika tydliga vägar för att få möjlighet att jobba inom samma område som man har studerat.

De senaste åren har Arbetsförmedlingen börjat erbjuda kurser för personer med utländska akademiska utbildningar inom fler yrkeskategorier. De kallas Korta vägen och Snabbspåret. Under år 2020 började Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Skara, på uppdrag av Arbetsförmedlingen, ge en utbildning för utländska akademiker med mark/växtagronom- eller hortonomutbildning. Utbildningen består av språkträning i åtta veckor, teori i tretton veckor och praktik i fyra månader. Utbildningens namn är ”Rekryteringsutbildning med snabbspårsmetod för agronom/hortonom”.

Jag fick chansen att delta i utbildningen tillsammans med 22 andra agronomer. Det var cirka 200 agronomer från olika länder utanför EU som sökte, så jag kände mig privilegierad som kom med. Utbildningen vänder sig till människor med uppehållstillstånd, permanent uppehållstillstånd eller svenskt medborgarskap och med agronomexamen från länder utanför EU. Först fick vi åtta veckors kurs som kallas ”Introduktionskursen i svenska för agronomer och hortonom”. Under de åtta veckorna arbetade vi med material från vårt kunskapsområde, med att skriva CV och lära

oss om arbetsmarknaden. Under de följande tretton veckorna på SLU jobbade vi med olika saker, till exempel fick vi lära oss mer om jordbruket och trädgårdsnäringen i Sverige, myndigheter och branschorganisationer som till exempel LRF. Efter det fick var och en av oss en praktikplats i fyra månader.

Jag hade tur som fick en praktikplats på enheten för landsbygdsutveckling vid Länsstyrelsen i Stockholms län, i gruppen som jobbar med länets livsmedelsstrategi. Det känns jätteroligt att jag får praktisera på en plats som passar min utbildningsbakgrund. På Länsstyrelsen får jag god hjälp att träna på arbetssvenska och delta i arbetet genom att arbeta med egna uppgifter. Under min praktik har jag bland annat undersökt förutsättningarna för bevattning av trädgårdssodlingar vid torka.

Det finns såklart svårigheter för den som flyttar till ett annat land, men det finns också positiva saker. Särskilt när man flyttar till ett land som Sverige där man får en chans att börja om. Det är en vinst för samhället att ta tillvara den kompetens som flyttar hit. Därför behövs fungerande lösningar på snabba vägar in i yrkeslivet, så att inte Sverige riskerar att förlora arbetskraft, kunskap och erfarenhet. ■

Samer Khabot, praktikant på Länsstyrelsen och mark/växtagronom med utbildning från Syrien.

Flera dagfjärilar är hotade

Att odla fjärilsvänliga blommor i sin trädgård har blivit allt populärare bland trädgårdsentusiaster. Kommuner, bostadsområden och privata markägare minskar också på gräsklippningen för att skapa blomstermarker och blomstrande välgångar som gynnar fjärilarna. Trots ansträngningar är flera dagfjärilar hotade och två arter verkar helt ha försvunnit från vår fauna.

Text: Julia Stigenberg

I Sverige finns det lite drygt 3 000 fjärilsarter, men bara omkring 110 av dem tillhör gruppen dagfjärilar. Bland resterande fjärilar finns bland annat malar, nattflyn, svärmare och spinnare. I dagsläget är tio av dagfjärilsarterna i Sverige så pass hotade att de ingår i åtgärdsprogram och behöver särskilda insatser för att arten ska klara sig i framtiden.

Trots insatserna och det ökande intresset för att gynna våra dagfjärilar kom det i våras en rapport från Naturvårdsverket att två arter kan ha försvunnit från den svenska faunan. Det handlar om veronikanätfjäril och kronärtsblåvinge, som båda är arter som kräver väldigt specifika livsmiljöer.

Hävden är viktig

Veronikanätfjärilen (*Melitaea britomartis*) har haft en negativ trend sedan 1980-talet. Fjärilen försvann från Stockholms län strax efter millennieskiftet och verkar nu ha försvunnit helt från Sverige. Honan är mycket kräsen med val av livsmiljö. Hon vill ha rikligt med blommande teveronika i öppna men vindskyddade marker som hävdas genom slåtter eller bete och där det är tillfälliga avbrott i hävden. Kronärtsblåvingens (*Plebejus argyrognomon*) föredrar varma bryn, kantmiljöer och rikligt av örten, men sådana platser växer snabbt igen utan kontinuerlig

skötsel. Miljöerna var vanliga i vårt gamla kulturlandskap men är svåra att hitta idag.

Hotade arter i länet

I Stockholms län pågår ett intensivt och långsiktigt arbete med fyra hotade dagfjärilar: mnemosynefjärilen, asknätfjärilen, fetörtsblåvingen och den svartfläckig blåvingen som är den mest hotade av dessa i vårt län. Länsstyrelsen har ett nära och bra samarbete med flera mark- och djurägare för att gynna fjärilarna och vi kan efter årets säsong komma med några glädjande besked. Mnemosynefjärilen har haft ett bra år och uppfödningen av arten på Nordens Ark i Bohuslän har också gått förträffligt.

Asknätfjärilen har gynnats av bland annat granbarkborrens framfart men även av gynnsamt väder. Barkborrens angrepp leder till att det öppnas upp luckor i skogen där ask snabbt kan bre ut sig. Asken är en av de viktigare värdväxterna för asknätfjärilen. Fetörtsblåvingen har på senare tid hittats på flera små öar i Stockholms södra skärgård där den inte varit upptäckt tidigare.

Den svartfläckiga blåvingen då? Den finns kvar i länet men i år observerades bara tre exemplar. Arten drabbades hårt av torkan 2018 då värdväxten timjan slogs ut rejält. Den svartfläckiga blåvingen behöver också en specifik rödmyra för att kunna fullfölja sin livscykel

Mnemosynefjäril
Foto: Julia Stigenberg

Fetörtsblåvinge
Foto: Tommy Karlsson

Asknätfjäril
Foto: Länsstyrelsen

och den är i sin tur beroende av en viss typ av livsmiljö.

Under nästa säsong ska vi försöka satsa lite extra på den svartfläckiga blåvingen med inventeringar, forskningssamarbeten och ytterligare förbättringar av blåvingens livsmiljö! ■

Lär dig mer om dagfjärilar och värdväxter!

Du kan läsa om fjärilar på www.dagfjarilar.lu.se samt www.artfakta.se och om åtgärdsprogram för hotade arter på www.artdatabanken.se.

I den virtuella floran på linnaeus.nrm.se/flora kan du söka fram värdväxter som sötvedel och teveronika.

Länsstyrelsen tar fram informationsskyltar för att uppmärksamma hotade fjärilar. Ju fler som hjälper dem desto bättre! Du kan kontakta Julia Stigenberg (julia.stigenberg@lansstyrelsen.se) om du vill veta mer om Länsstyrelsens arbete med dagfjärilar.

Storsatsning på mjölk i Finngarne

Svensk mjölkproduktion har sedan länge en stadigt nedåtgående trend. Men på Finngarne gård i Norrtälje vågar man trotsa utvecklingen och satsar stort.

Text och foto: Åsa Pettersson och Anders Larsson

Jörgen Ericsson och hans bolag Finngarne Gård AB har byggt en ny ladugård med plats för 250 mjölkkor på gården strax norr om Norrtälje. Sedan Jörgen tog över driften 2009 har antalet mjölkkor ökat från 90 till det dubbla och när produktionen når full nivå i november kommer han antagligen ha flest mjölkkor i länet.

Bättre djurvelfärd och arbetsmiljö

Utöver ny och större ladugård har Jörgen satsat på att automatisera delar av arbetet. Korna mjölkas av fyra robotar och två gödselrobotar sköter skrapningen av gångarna. Det har varit större igångkörningsproblem än väntat för de nya robotarna och det har tagit tid att få ordning på styrsystemet.

– I början larmade systemet ofta på grund av felkopplade kablar och annat. Det är många delar som ska finnas på plats för att det ska fungera, berättar han. Investeringen kräver att ladugården har bredbandsuppkoppling, vilket Jörgen har bekostat själv och nu har hela gården bredband.

*//
Jag är bra på att
leverera mjölk och vill
därför satsa på det.*

Skälet till investeringarna är främst att få bättre djurvelfärd och arbetsmiljö, men Jörgen medger också att det är spännande att få ta del av den tekniska utvecklingen på området.

– Det skapar mer utrymme för egen tid och det är roligare att gå till jobbet. Dessutom blir det lättare att rekrytera personal till gården, säger han. Idag är de ett gäng på sju heltidsanställda som jobbar på Finngarne och under säsong även extrapersonal.

Självförsörjande på foder

Gårdens egna marker omfattar 120 hektar åkermark. Det finns gott om bra åkermark i området och den brukade arealen har succesivt utökats med arrenderade marker. Totalt brukar Jörgen och hans anställda 600 hektar inom en mils radie från gården. I nuläget odlas 140 hektar spannmål på gården men på sikt vill man komma upp i 200 hektar och bli självförsörjande på både grovfoder och spannmål.

För att klara rekryteringen till det utökade mjölkkoantalet har 200 dräktiga kvigor köpts in. Ett kvitto på att en ny ladugård ger ökad djurvelfärd är att det krävs lägre andel rekrytering än tidigare.

–Vi ser att varje ko klarar av flera laktationer och kan vara kvar längre i produktionen, berättar Jörgen. Det skapar även utrymme för att sälja flera kalvar som är korsade med köttträs, vilket ger en bättre tillväxt vid köttproduktion.

Finngarne kommer också inom kort att presenteras som en så

kallad innovationsgård för Arla Foods, vilket innebär att Arla ska kunna visa gården för sina kunder, så som Ica och Coop med flera, som får se hur en modern mjölkproduktion bedrivs idag.

Fortsatta utvecklingsplaner

Mjölkspriset är nu det högsta sedan Jörgen började som mjölkproducent och det behövs för att investeringen ska betala sig och verksamheten ska ge lönsamhet. Han har också fortsatta utvecklingsplaner för gården och hoppas på snart kunna bygga ett eget stall för sinkorna och en torkanläggning för spannmålen. Under 2020 ansökte Jörgen om ett företags-

stöd inom landsbygdsprogrammet och beviljades maxbeloppet på 1,6 miljoner för att finansiera tre av mjölkkningsrobotarna samt en del foderutrustning i den nya ladugården.

Jörgens ambition är att leverera större mängder mjölk, vilket det nu finns goda förutsättningar för. Satsningen är helt i linje med både den nationella och Stockholms läns livsmedelsstrategis mål om ökad produktion och stärkt livsmedelsförsörjning.

–Man ska göra det man är bra på! Jag är bra på att leverera mjölk och vill därför satsa på det, säger han. ■

Ekarna kommer fram när sly och träd röjs bort!

Bertil Dahl

Råd som lyfter ekbacken

Bertil och Eva Dahl vill rädda sin skyddsvärda ekmiljö – men hur? De började med ett kostnadsfritt rådgivningsbesök av Daniel Daggfeldt från Trädmästarna för att få råd om vilka värden som finns där och vad de kan göra för att bevara dem.

Text: Ylva Berry Foto: Eva Dahl

Hos Bertil och Eva Dahl i Roslagen finns ett område med gamla skyddsvärda ekar i en södersluttning. För mer än tio år sedan betade kor där, men sedan dess växer området igen med hassel och gran. För att lära sig mer om vilka värden som finns där och hur de kan bevaras, tog Eva och Bertil tidigare i år emot Daniel Daggfeldt från Trädmästarna på ett rådgivningsbesök. Daniel berättar vad han såg:

– De glest ställda gamla ekarna med mestadels hassel under tyder på att ekmiljön har skötts under lång tid. För att bevara de höga naturvärdena i ekbacken och förhindra igenväxning krävs fortsatt röjning, främst runt de skyddsvärda träden.

För att hjälpa till med föryngringen, som ofta behöver lite hjälp på traven i ekmiljöer, kan man friställa unga ekar och skydda de yngsta med planteringsrör och sätta nät runt lite större träd, tipsar Daniel.

Efter rådgivningsbesöket har skötselarbetet i området fått en nystart.

– Daniel berättade så inspirerande om ekmiljöns värden att vi har fortsatt läsa på efteråt, säger Bertil och fortsätter:

– Vi har kommit igång med restaureringen och jobbar med egen handkraft och motorsåg. Det tar tid, men det är viktigt att gå försiktigt fram. Vi har redan fått höra av grannarna att det har blivit så fint och vi är också väldigt nöjda! Det stora problemet nu är vad vi ska göra med allt riset och hur vi ska hindra att ekbacken växer igen. Vi hoppas på att genom betesförmedlingen hitta någon som vill stängsla och beta marken långsiktigt! ■

Har du skyddsvärda träd?

Då kan även du få kostnadsfri rådgivning! Se sidan [27](#) om landsbygdsprogrammets rådgivning för att bevara ett rikt odlingslandskap.

När är det värt att flisa?

De flesta skogsbolag kräver minst 100 kubikmeter sly och grot (grenar och toppar) för att åka ut och flisa, men det finns även mindre aktörer att vända sig till vid mindre mängder. Olika bolag erbjuder olika pris, så det kan vara värt att ringa runt till flera.

Behöver du betesdjur eller betesmark?

Testa Länsstyrelsen Stockholms [kostnadsfria betesförmedling](#)! Betesförmedlingen finansieras av landsbygdsprogrammet för att bevara ett rikt odlingslandskap.

God råd ger vin från Vinön

Det är kanske inte så konstigt att den som bor på en ö som heter Vinön börjar fundera på att odla vindruvor. Det gjorde i alla fall Åsa Ödman som tidigare haft får på ön, men nu behövde ett nytt användningsområde för sin mark. För ett drygt år sedan sattes de första vinrankorna i jorden och för att kunna skapa ännu bättre förutsättningar för sin vinodling tog Åsa hjälp av en av landsbygdsprogrammets rådgivare.

Text: Hanna Alfredius Foto: Ann-Sofie Hedberg

På den pittoreska Vinön, Hjälmarens största ö, finns namnet till trots ingen historik av vinodling. När Åsa Ödman som bor på ön började med några vindruvsplanter våren 2020 var det positivt att få hjälp av rådgivaren Kirsten Jensen från Länsstyrelsen i Västra Götaland, som är specialiserad på frukt- och grönsaksodling.

– Vi hade slutat med får och behövde ett nytt användningsområde för marken. Vinodling var nytt för oss och det kändes bra att få inspel och råd från någon som kan den typen av odling, berättar Åsa.

Rådgivning med bredd

Vad är det då man behöver tänka på för att lyckas med vinproduktion? Vid ett rådgivningsbesök tittar Kirsten på allt ifrån vad det är för jordart och hur blåsigt det är på platsen till hur företaget kan bredda sitt sortiment och bättre anpassa sig

till vad kunderna vill ha. Hon tittar även på hur man kan kombinera åtgärder som gynnar vinodlingen med riskspridning i företaget på effektivast möjliga sätt.

– Till exempel pratade vi om hur äppelträd och lähäckar kan skydda vinrankorna från vinden, samtidigt som de ger skörd och möjlighet till ett bredare sortiment av drycker även när vinrankorna inte ger så mycket, säger Åsa.

Utöver det som redan nämnts tar rådgivningen även upp hur odlingarna kan skyddas mot skadedjur, hur man kan locka till sig naturliga pollinerare och hur ogräsen ska hållas i schack. Alla frågor som tas upp under rådgivningen samlas i ett rådgivningsbrev.

Till andra som funderar på att ta hjälp av en rådgivare vill Åsa hälsa följande:

– Det är ett uppsving med vingårdar och fruktodling i Sverige, vilket är roligt för nu börjar det bli en bransch och det är lättare att få kontakt med andra. Rådgivningen innehöll otroligt många bra råd både om odlingen och företagandet som kommer att vara till stor hjälp framöver. ■

Kirstens bästa råd för vinodlingen

Ta dig tid att förbereda odlingen och marken (exempelvis jordanalys, gödsling, ogräs, bevattning) i god tid innan du köper och planterar vinstockarna.

För att få tillräcklig mängd socker i druvorna behöver det vara varmt i odlingen – vinden ska fläktas så att bladverket torkar upp efter regn, men inte kyla ner druvorna.

Se till att det finns gott om blommor åt nyttodjuret, hela säsongen – det är deras larver som ska äta upp skadedjuret i odlingen!

Tänk på att skaffa fler ben att stå på – vinodling är fortfarande en osäker bransch – gärna sådant som du kan utnyttja odlings- och förädlingsutrustning från vinodlingen till.

Vill du få råd av Kirsten?

Läs mer om landsbygdsprogrammets kostnadsfria rådgivning inom ekologisk produktion [på sidan 24](#).

Åsa Ödman och Kirsten Jensen

Vildsvin på menyn

I april förra året beslutade regeringen om det så kallade "Vildsvinspaketet", där Jordbruksverket, Livsmedelsverket, SVA och länsstyrelserna fick i uppdrag att göra det lättare för vildsvinsköttet att nå fram till konsumenterna. Både regionala och nationella projekt har startat sedan dess, och fler ligger i startgroparna för att börja arbeta med frågan under de kommande åren.

Text: Hanna Alfredius

Vildsvinspaketet är en del av den nationella livsmedelsstrategin och omfattar en rad olika insatser från myndigheterna. Bland annat kartläggs landets uppsamlingscentraler, och nya system som underlättar spårbarheten av vildsvinskött ska tas fram. Dessutom subventioneras trikinalyser sedan i somras, och det kommer nya vägledningar och branschriktlinjer för jägare, detaljhandel samt vilthanteringsanläggningar. Länsstyrelserna ska också ta fram regionala förvaltningsplaner i respektive län, vilket du kan läsa mer om på nästa sida.

En stor del av vildsvinspaketet handlar om att främja vildsvinskött som livsmedel, både i offentliga måltider och till enskilda konsumenter, och ett flertal projekt har beviljats medel från Jordbruks-

verket för att jobba med frågan. En av de aktörer som hållit på längst är projektet MATtanken som sedan september 2020 verkat för att mer vildsvinskött ska serveras i de offentliga köken. Sedan starten har de bland annat hållit webinarier, tagit fram goda exempel, en receptsamling med läckra rätter baserade på vildsvinskött, och skapat ett nätverk för aktörer med intresse för vildsvinskött i offentliga kök.

Var tredje kommun köper vildsvin

MATtanken har även gjort en kartläggning av hur mycket vildsvinskött som upphandlats i Sveriges kommuner och regioner under ett års tid. Resultatet visade att ungefär var tredje kommun/region hade köpt in vildsvinskött till en total mängd om cirka 26 ton år 2020. Det motsvarar endast 4,7 procent av det vildsvinskött som finns tillgängligt för offentliga kök från landets vilthanteringsanläggningar. Förhoppningen är att de insatser som nu kommer att genomföras inom ramarna för vildsvinspaketet ska medföra att mängden ökar till nästa mätning år 2022.

– Genom att vara med och introducera ett för många nytt kött bidrar offentliga kök till att skapa en efterfrågan på vildsvinskött, som

Läs mer om
MATtanken på
www.mattanken.se

i sin tur kan ge incitament till ökad avskjutning, säger Eva Sundberg som är projektledare för MATtanken.

Vildsvinskött som resurs

Under hösten kommer Länsstyrelsen, genom projektet "Resurssvin", att arbeta för att mer vildsvinskött ska kunna serveras i länets offentliga kök. Jonatan Fogel, som är projektledare, har tidigare arbetat med liknande frågor men då gällande underutnyttjade fiskarter och bifångster som livsmedelsresurs.

– Vi ska tillsammans med representanter för offentliga kök identifiera och försöka lösa hinder för att de ska kunna servera mer vildsvinskött. Hindren kan vara många och för att nämna några exempel kan det handla om tillgång på kött i rätt tid, recept som fungerar för målgruppen eller processen med upphandling av köttet, berättar Jonatan.

Med projektet hoppas Länsstyrelsen öka medvetenheten om vildsvinsköttets potential. Det kan i förlängningen också stärka förutsättningarna för en ökad och lönsam livsmedelsproduktion i länet. ■

Gratis trikintest

För att öka avskjutningen av vildsvin och mängden vildsvinskött som konsumeras subventioneras nu trikintester på vildsvin. Du som är privatperson kan kostnadsfritt skicka in prover på ditt vildsvinskött för analys. Läs mer och beställ provpåsår på SVA:s webbplats. ■

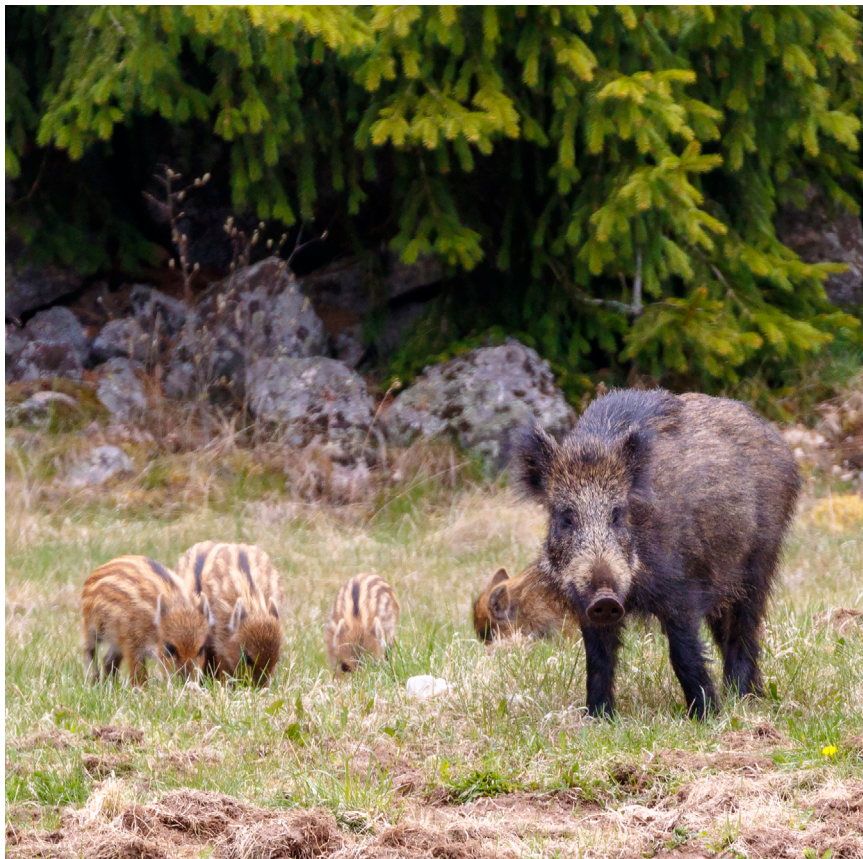

Nya jakttider

Från den 1 juli i år gäller nya jakttider i hela landet. Det är över 20 år sedan som jakttiderna i Sverige sågs över ordentligt och processen att besluta om nya regler har pågått i flera år.

För vildsvin är det allmän jakt mellan 1 april och 31 januari, medan årsungar får skjutas hela året. Sugga med kulingar är fortfarande fredade, men nu med tillägget att det avser randiga eller bruna små kulingar.

Läs mer om de nya jakttiderna och vad som gäller för respektive djurslag på [Svenska Jägareförbundets webbplats](#). ■

Ny vildsvinsplan på gång

Just nu pågår arbete på Länsstyrelsen med en ny plan för vildsvinsförvaltningen i länet. Landsbygd i centrum har pratat med Paula Jonsson som är handläggare på enheten för natur- och viltärenden och är en av handläggarna som arbetar med framtagandet av planen.

Text: Hanna Alfredius
Foton: Mostphotos.com

Hej, Paula, hur är vildsvinsläget i länet?

Generellt ser vi en ökning av vildsvinspopulationen i Stockholm län. Både skador orsakade av vildsvin och vildsvinsolyckor i trafiken har ökat de senaste åren. Vår kunskap om dagsläget är dock begränsad, då det inte görs någon systematisk inventering samt att vi inte vet hur stor populationen är. En viktig del i

vildsvinsförvaltningen är därför att kartlägga och utvärdera hur situationen ser ut.

Vad är problematiken med vildsvin?

Vildsvin kan orsaka stora problem för jordbrukare och andra markägare. De utgör även en fara på vägarna. Efter rådjur är vildsvin det viltslag som är inblandat i flest trafikolyckor i länet. Samtidigt ger vildsvin möjligheter till rekreation i form av jakt och förstklassigt kött.

Berätta om den regionala förvaltningsplanen!

Planen ska beskriva och tidsätta länets målsättningar inom vildsvinsförvaltningen, vilket bland annat innefattar färre viltolyckor och minskade kostnader för vildsvinens skador på jordbruksgrödor. Den ska även beskriva de åtgärder

som ska få målen att förverkligas och fungera som vägledning för markägare och jakträttsinnehavare när de planerar sin förvaltning av vildsvin lokalt. Deras insats kommer att vara avgörande för hur väl vildsvinsförvaltningen i praktiken kommer att lyckas.

Var finns mer information om vad som är på gång?

Länsstyrelsens webbplats uppdateras kontinuerligt med information till allmänheten gällande viltfrågor. I dagsläget saknas en sida om just vildsvinsförvaltning, men vi arbetar med att ta fram en sådan. Tills vidare får man gärna höra av sig till oss via kundtjänst när det dyker upp frågor.

Tack för informationen Paula och lycka till med förvaltningsplanen! ■

Hjälp oss bekämpa afrikansk svinpest!

Afrikansk svinpest (ASF) är en allvarlig sjukdom som inte finns i Sverige, men som nu sprids i Europa. Sjukdomen har mycket hög dödlighet och den får stora konsekvenser i drabbade områden. Det är därför viktigt att arbeta förebyggande så att smittan inte når Sverige.

Text: Bodil Schöneberg
Foton & illustrationer: Mostphotos.com

Afrikansk svinpest är en virus-sjukdom som drabbar vildsvin och tamgrisar. Den har mycket hög dödlighet och ger symptom som feber, nedsatt aptit, diarré, andningsbesvär, ostadig gång och rödlila missfärgningar på huden. En del djur dör så snabbt att de inte hinner utveckla några symptom. ASF räknas som en epizooti-sjukdom och får stora konsekvenser med smittspårning, sanering, exportrestriktioner, samt påverkan

på jakt och friluftsliv om sjukdomsfall upptäcks i landet.

Från början var sjukdomen begränsad till Afrika men på senare år har smittan spridit sig till Europa och Asien, och finns nu i vårt närområde såsom Ryssland samt flera länder i Östeuropa och Baltikum. De senaste åren har vildsvin även smittats i Belgien och Tyskland och under sommaren har de första fallen i tyska tamsvinbesättningar observerats.

Smittvägar

ASF kan smitta direkt mellan djur, eller indirekt genom exempelvis kläder, bilar och redskap. Sjukdomen riskerar att spridas till nya områden genom smittade matrester som lämnas i naturen åtkomligt för vildsvin, matrester som ges till tamgrisar, eller smittad jaktutrustning. Virusets som orsakar sjukdomen kan finnas

i kött- och charkprodukter även om det är fryst, torkat eller saltat. En korvmacka som kastas i naturen eller en blodig jaktstövél kan i värsta fall orsaka ett utbrott av ASF.

Viktigt att agera snabbt

Smittade vildsvin sprider smittan vidare både inom vildsvinspopulationen och till tamgrisar, och viruset överlever länge i blod och kadaver efter vildsvin som dött i svinpest. Ju fler vildsvin som hinner smittas, och ju större område viruset hinner spridas till, desto svårare och dyrare blir det att bekämpa och stoppa svinpesten. För att kunna agera snabbt om vi får hit smittan är det viktigt att skyndsamt rapportera upphittade döda vildsvin och misstänkta fall hos tamgrisar. ■

Så här kan du hjälpa till

- Ta inte med dig köttprodukter hem från länder där ASF förekommer och släng inga matrester i naturen.
- Kompostera matavfall i slutna behållare.
- Rapportera fynd av sjuka eller självdöda vildsvin till Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) på rapporteravilt.sva.se eller på telefonnummer 018-67 40 00.
- Mata inte grisar eller vildsvin med matrester och se till att besökare i dina djurstallar tvättar händerna och använder skyddskläder.
- Rengör kläder och utrustning om du varit på vildsvinsjakt utomlands, tvätta även din jakthund och besök inte svenska grisbesättningar inom 48 timmar.

Läs mer om...

- ... ASF och rapportering av döda vildsvin på SVA.se.
- ... vad du som grishållare, jägare eller privatperson kan göra för att förebygga smitta på [Jordbruksverkets webbplats](http://Jordbruksverkets_webbplats). Där kan du även se informations-filmer, skriva ut affischer att sätta upp vid grisbesättningar, 4H-gårdar, grill- och rastplatser med mera.
- ... afrikansk svinpest på [Svenska Jägareförbundets webbplats](http://Svenska_Jägareförbundets_webbplats).

**Kontakta veterinär
skyndsamt och vidta
åtgärder för att minska
smittspridning om du
misstänker ASF hos
dina tamgrisar.**

Nya regler för anläggningar

Den 21 april började [EU:s djurhälsoförförordning \(Animal Health Law, AHL\)](#) att gälla. Syftet med de nya reglerna är att förbättra djurhälsan och förhindra utbrott av sjukdomar. För dig med anläggningar med grisar eller vattenlevande djur är det här nytt.

Gris

- Du ska ha ett förflytningsdokument när du flyttar grisar.
- Grisarna ska märkas senast 9 månader efter födseln.
- De nya reglerna gäller också för vildsvin i hägn.

Vattenlevande djur

- Vattenbruksanläggningar behöver registreras.
- I vissa fall behöver verksamheter med vattenlevande djur även bli godkända av Jordbruksverket.

Läs mer om...

... [registrering, märkning och journalföring av grisar](#) på Jordbruksverkets webbplats.

... [registrering, godkännande och tillstånd för verksamhet med vattenlevande djur](#) på Jordbruksverkets webbplats.

Välkomna in!

Stallperioden står för dörren för de flesta av landets lantbruksdjur. För att ge dina djur goda förutsättningar för en trivsam innesäsong kan du ställa dig följande frågor:

Är den årliga rengöringen gjord?

Innan djuren tas in är det bra om den årliga rengöringen och nödvändig desinficering av stallen är gjord, så att risken för smittor är så låg som möjligt.

Hur ser parasittrycket ut i besättningen?

I samband med installering kan det vara bra att se över parasittrycket i besättningen för att förhindra

att betesbundna parasiter följer med in på stall, vilket kan påverka djurens hälsa och produktion. Rådfråga gärna en veterinär om just din besättning är i behov av behandling mot mask eller andra parasiter. Kom ihåg att journalföra alla behandlingar.

Har djuren en torr och ren liggplats?

Det är viktigt för djurens välbefinnande att deras liggplats är torr och ren. Smuts- och gödsel-förorenade djur är ett vanligt problem under stallperioden. Med en blöt och smutsig päls kan djuret få svårt att behålla värmen, vilket i sin tur kan leda till att djuret äter mer. Gödsel i päls och mot hud ger

också en ökad infektionsrisk. Ta gärna en extra koll i ströbäddarna under vintern och ströa på där det behövs.

Ger ligghallen tillräckligt skydd mot väder och vind?

För de djur som går ute året runt ska det under den kalla perioden finnas en ligghall som skyddar mot väder och vind. Ligghallen ska ha tre väggar och tak. Väggarna ska vara täta minst upp till den högsta djurets mankhöjd. Tänk på att ströbädden växer under vintern om den inte gödslas ut regelbundet. Se också till så att luftflödet i ligghallen är tillräckligt för att förhindra kondens och mögelbildning. ■

Hästar riskerar att fastna vid gränsen

– Registrera dina hästar, andra avelsdjur och verksamheter med djur!

För att till exempel hästar ska kunna få det hälsointyg som krävs när de flyttas mellan länder måste både anläggningen de kommer från och den de ska till vara registrerad. Utan hälsointyg riskerar hästen att fastna vid en gränsstation. Registreringen ska vara gjord senast den 1 oktober, men det är ännu inte för sent.

Text: Ylva Berry Foto: Mostphotos.com

Enligt EU:s nya djurhälsoförfordning ska den plats där djur och avelsmaterial hålls vara registrerad. Du som är ansvarig för en plats med djur ska registrera den hos Jordbruksverket senast den 1 oktober. Platsen kallas för anläggning. När det gäller hästar så ska både små och stora stall, ridskolor och beten registreras. Det gäller även dig som har hästar i hobby syfte. Du som hyr stallplats behöver inte registrera något utan det är den som driver anläggningen som ska göra det.

– Vi vill verkligen uppmana alla att registrera sin anläggning så snart som möjligt, särskilt nu efter 1 oktober när registreringskravet har trätt i kraft. Bättre sent än aldrig, säger Lotta Hofverberg på Jordbruksverket.

Även hästar som hålls på anläggningen i mer än 30 dagar ska vara inrapporterade med det UELN-nummer som finns i hästens pass.

Registrera platser med djur eller avelsmaterial

Det är därför extra viktigt att registrera anläggningen om det finns djur på platsen som av någon anledning ska flyttas över svenska gränsen, eller om djur ska tas emot från annat land. Men registreringskravet gäller alla platser där djur eller avelsmaterial hålls. Det kan handla om den som håller djur i stall, i vilthägn, på beten, i ett hunddagis, på ett katthem eller på ett zoo.

**Sällskapsdjur
i hemmet är
undantagna!**

Kravet omfattar alla djurarter men de flesta privata hem där sällskapsdjur hålls är undantagna. För att ett djur ska räknas som sällskapsdjur måste det vara av en art som enligt djurhälsoförfordningen klassas som sällskapsdjur. Höns räknas till exempel inte som sällskapsdjur.

Även de flesta veterinärkliniker är undantagna från kravet på registrering av anläggningen. ■

Mer information

På www.jordbruksverket.se kan du läsa mer och registrera dina djur och din anläggning. Sök på...

... ["Anläggning för djur"](#) för att registrera anläggningen och rapportera in hästar.

... ["Hästpass"](#) för hästpass och registrering av hästar.

... ["Resor med häst"](#) för resor och handel med hästar.

Skydda dig mot falska kontrollanter

Vi på Länsstyrelsen ber dig att vara försiktig då det uppmärksammats i media att det förekommit falska djurskyddskontrollanter i landet.

Text: Freja Engström Foto: Ylva Berry

Djurskyddskontroll – hur går det till?

Läs mer om hur djurskyddskontroller går till på [Länsstyrelsen Stockholms webbplats](#).

Länsstyrelsens kontroller kan vara både föranmälda och oanmälda. Om du i kontakt med Länsstyrelsen känner att något inte står rätt till kan du kontrollera din kontrollant.

Titta på tjänstekortet

När Länsstyrelsen gör en djurskyddskontroll ska djurskyddshandläggaren kunna visa upp sitt tjänstekort. På tjänstekortet finns en bild på handläggaren och ett nummer. Av säkerhetsskäl är namn och personnummer inte angivet på tjänstekortet. Handläggare som utför andra

typer av kontroller, till exempel märkningskontroll av lantbruksdjur eller arealkontroll, har ett tjänstekort med både bild och namn.

Be att får ringa tillbaka

Om du har kontakt med en handläggare inför en kontroll kan du be att få ringa tillbaka till handläggaren. Du kan då exempelvis ringa till Länsstyrelsens växel och be att få bli kopplad till just den handläggaren. Du når oss via växeln, 010-223 10 00, på vardagar mellan 8.00-16.30. ■

Bättre skydd för svenska grisar och nötkreatur – nya föreskrifter ska förhindra PRRS och paratuberkulos

Den 1 september började Jordbruksverkets nya föreskrifter för sjukdomarna PRRS hos gris respektive paratuberkulos hos nötkreatur att gälla. Sverige är ett av få länder som är fritt från sjukdomarna och de nya reglerna ska förhindra att de sprids här.

Text: Hanna Alfredius

Läs mer

På Jordbruksverkets webbplats kan du läsa mer om [handel med grisar](#) och [handel med nötkreatur](#) mellan länder.

PRRS (porcint reproduktivt och respiratoriskt syndrom) är en virussjukdom som drabbar grisar och Paratuberkulos är en kronisk tarminfektion hos idisslare.

De nya föreskrifterna innebär bland annat att grisar och nötkreatur måste isoleras och provtas om de kommer från anläggningar som inte uppfyller kriterierna för frihet från de två sjukdomarna.

Reglerna gäller för alla som hanterar och transporterar grisar och nötkreatur i Sverige, som djurhållare, transportörer

och den som driver slakteri. De tillämpas alltid när grisar respektive nötkreatur flyttas till och mellan svenska anläggningar, oavsett om djuren kommer från Sverige eller ett annat land. De är alltså inte införselregler men kommer i praktiken att fungera som det eftersom svenska anläggningar generellt uppfyller kraven på frihet från sjukdomarna.

På så vis kan de nya föreskrifterna hjälpa till att minimera eventuella risker med införsel av utländska djur trots att Sverige inte får ställa högre krav än EU på avsändande anläggningar i andra länder. ■

Stöd att söka och viktiga villkor

För flera företags-, projekt- och miljöinvesterstöd finns det pengar kvar att söka och det är även möjligt att det kommer mer pengar till landsbygdsprogrammet för åren 2021–2022. För dig som ska ansöka om utbetalning av stöd vill vi påminna om några viktiga villkor.

Text: Karin Haglund Foto: Mostphotos.com

Efter tillskottet av stödpengar för förlängningsåren 2021–2022 har många ansökningar kommit in till Länsstyrelsen, men fortfarande finns det pengar kvar att söka inom flera åtgärder.

Stöd som du kan söka

Följande stöd är öppna för nya ansökningar:

- [Startstöd](#)
- [Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft](#)
- [Stöd till miljöinvestering för att anlägga våtmarker och dammar](#)
- [Förädlingsstöd för kortare livsmedelskedja och lokala marknader](#) – Sista datum att ansöka om förädlingsstöd är den 30 november 2021.

Läs om stöden på vår webbplats, www.lansstyrelsen.se/stockholm. Sök på det stöd som du är intresserad av.

Förslag om nya stödpengar

Ett nytt [förslag om ändring av landsbygdsprogrammet](#) har skickats till EU-kommissionen för godkännande. I det nya förslaget har regeringen beslutat om en förstärkning av programmet med 417 miljoner totalt för hela landet under åren 2021–2022.

Förslaget innebär att det kommer nya stödpengar bland annat till stöd för täckdikning, strukturstyrning och kalkfilterdiken samt till klimatåtgärder och energieffektivisering inom jordbruket. Förstärkning föreslås också till investeringsstöd för nya jobb och för satsningar på vilthantering kopplat till vildsvin.

När förslaget har godkänts kommer vi att gå ut med mer information om hur och när du kan söka. Håll utkik på Länsstyrelsens webbplats och i vårt nyhetsbrev!

Viktiga stödvillkor

För dig som ska ansöka om del- eller slututbetalning finns det några stödvillkor som vi vill påminna om.

Det är viktigt att du i din bokföring redovisar de utgifter och intäkter som hör till projektet eller investeringen separat från utgifter och intäkter som hör till din övriga verksamhet. Tänk på att du måste uppfylla kravet på separat redovisning även om du påbörjar ditt projekt eller din investering innan du får din ansökan om stöd beviljad.

Ifall du blir beviljad stöd ska du informera om din investering eller ditt projekt. Detta gäller om du har en webbplats eller om du tar fram tryckt material som till exempel broschyrer, nyhetsbrev eller annonser. Det ska finnas en EU-logotyp för europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och information om att pengarna till projektet delvis kommer från EU. På webbplatsen ska du även kort beskriva ditt projekt eller din investering, dess syfte och resultat.

Om du inte uppfyller informationskravet eller kravet på separat redovisning kan du få avdrag på ditt stöd. ■

Ombyggd e-tjänst för ansökningar

Du som tidigare har sökt stöd eller utbetalning kanske har märkt att Jordbruksverkets e-tjänst för projekt- och företagsstöd ser lite annorlunda ut. Jordbruksverket har byggt om e-tjänsten, vilket har resulterat i en ny design och några nya funktioner. Bland annat kan du nu ladda upp utgiftsunderlag och koppla dem direkt till din redovisade utgift.

Om du känner dig osäker finns det [instruktionsfilmer på Jordbruksverkets webbplats](#).

Fältkontroller 2021

Hur vanligt är det med avvikelser vid arealkontroll i Stockholms län?

En sammanfattning av statistiken för kontrollerna visar att de flesta, cirka 75 procent, som får arealkontroll har någon mindre avvikelse. Det vanligaste felet är aktivitetsbrist, det vill säga att någon del av skiftet inte skördats, betats eller bearbetats under året.

–Regelverken är omfattande och vår erfarenhet är att de allra flesta som söker stöd vill göra rätt, säger Johannes Tykesson som är samordnare för arealkontrollerna.

Samtidigt är det en liten grupp som står för de allra flesta avvikelserna. Enligt statistiken är det cirka 5 procent av de kontrollerade företagen som står för hälften av alla avvikelser som upptäcks vid kontroll. Det är inget oväntat resultat, utan i linje

med hur fördelningen ser ut inom flera områden i samhället. Däremot är det svårare att hitta en röd tråd för vilka som ingår i denna riskgrupp bland sökande av EU-stöd.

Åtgärda det som är möjligt

Den 31 oktober är sista datum då du ska ha utfört aktivitet på samtliga skiften som ingår i din ansökan om jordbrukarstöd. Du som haft ett fältbesök med kontroll av Länsstyrelsen behöver alltså vara uppmärksam på de avvikelser som noterats i kontrollresultatet. Åtgärda det som är möjligt för att undvika avdrag på stöden. Du kan ringa kontrollanten om du har frågor kring kontrollen eller kontrollbrevet.

Skiftena granskas utifrån satellittagna bilder

Samtliga kontrollskiften kommer automatiskt analyseras utifrån

31 oktober
är sista datum att utföra
aktivitet på samtliga
skiften

satellitdata. De som inte bedöms ha haft någon årlig aktivitet måste återbesökas i fält av kontrollanten i slutet av säsongen. Den automatiska analysen kan alltså enbart godkänna skiften – inte underkänna. ■

Dags att räkna får och getter (men somna inte bara ...)

I december är det dags att rapportera in det aktuella antalet får och getter som finns i besättningen. Du gör det lättast med hjälp av din e-legitimation via Jordbruksverkets e-tjänst för att anmäla flytt av får, getter och grisar eller rapportera din får- och geträkning.

[Rapportera din får- och geträkning på Jordbruksverkets webbplats.](#) ■

Delutbetalning 2021

I september börjar Länsstyrelsen fatta beslut om delutbetalning för miljöersättningar, ersättning för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion. Den första utbetalningen sker den 22 oktober. Delutbetalningen motsvarar 85 procent av det beräknade stödbeloppet. Slututbetalning av dessa samt övriga jordbrukarstöd görs senare i år med start den 3 december.

Är det första gången du söker jordbrukarstöd i år, försäkra dig om att du har angett korrekt kontonummer för utbetalning. Det gäller förstås även dig som bytt kontonummer. Du kan göra detta på [Mina sidor på Jordbruksverkets webbplats](#).

Som vanligt får du ett meddelande om beslut för varje ersättningsform, där det framgår hur stort stödbeloppet är. På ditt konto har de olika ersättningarna oftast klumpats ihop och där framkommer det endast att det är en utbetalning från Jordbruksverket och inte vilket stöd det gäller.

Har du frågor kring din ansökning om jordbrukarstöd är du välkommen att kontakta oss på 0771–67 00 00 eller jordbrukarstod.stockholm@lansstyrelsen.se ■

Foto:
Ylva Berry

Lär dig MER!

Länsstyrelsen har flera projekt med kompetensutveckling och rådgivning till länets lantbrukare och landsbygdsföretagare. Alla våra aktiviteter annonseras i [kalendern på Länsstyrelsens webbplats](#). Där hittar du också information om den rådgivning som finns upphandlad inom respektive område.

Har du frågor eller önskemål? Ring Länsstyrelsens växel på 010-223 10 00 och fråga efter oss som arbetar med kompetensutveckling på landsbygden.

Foto: Mostphotos.com

Rådgivning inom ekologisk produktion

Vill du gå över till ekologisk produktion eller producerar du redan ekologiskt men behöver utveckling och stöd för att komma vidare? Landsbygdsprogrammet erbjuder [kostnadsfri rådgivning](#) för dig som vill utveckla ny eller redan befintlig ekologisk produktion inom lantbruk och trädgård.

Målgruppen för rådgivningen är lantbruks- och trädgårdsföretagare i Stockholms län och i vissa fall* även i Uppsala, Södermanlands, Västmanlands och Örebro län.

Du kan få rådgivning inom följande områden:

- **Ekologisk växtodling**

Agrodynamik AB; Wijnand Koker
070-562 17 87, agrodynamik@telia.com

- **Ekologisk grönsaksproduktion**

Agrodynamik AB; Wijnand Koker
070-562 17 87, agrodynamik@telia.com

Åsa Rölin
079-074 54 24, asa.rolin@potatiskonsult.se

- **Ekologisk potatis***

Åsa Rölin
079-074 54 24, asa.rolin@potatiskonsult.se

- **Ekologisk frukt, bär, perenna grönsaker***

Vår rådgivare är Kirsten Jensen på Länsstyrelsen Västra Götaland men intresseanmälan går via:

Åsa Pettersson, Länsstyrelsen Stockholm
010-223 15 16, asa.pettersson@lansstyrelsen.se.
Skriv gärna kort om dina planer.

- **Ekologisk nötköttsproduktion**

Erika Västgöte Dreber; Martin Dreber (bygg)
070-829 09 81, martindreber@hotmail.com

- **Ekologisk fjäderfäproduktion***

Åsa Odelros
070-697 66 11, asa@odelros.se

Om du är intresserad av rådgivning kan du också kontakta Åsa Pettersson, asa.pettersson@lansstyrelsen.se.
Skriv gärna kort om dina planer, vilka grödor, djur och vilken areal det gäller så förmedlar vi rådgivningen till aktuell rådgivare.

Foto: Mårten Svensson

Rådgivning inom Greppa Näringen

Greppa Näringen är ett kunskapsprojekt där du som lantbrukare kan få kostnadsfri rådgivning om vad som kan göras för att bland annat minska växtnäringsförluster och klimatpåverkan på din gård. På [Greppa Näringens webbplats](#) hittar du information om alla rådgivningen och kontaktuppgifter till Grepparådgivare i Stockholms län.

Du kan få rådgivning inom Greppa Näringen om du har 25 djurenheter och/eller 50 hektar jordbruksmark. Alla som vill kan dessutom anmäla sig som IT-medlem till Greppa Näringen på [projektets webbplats](#). Som IT-medlem får du tillgång till mycket information och bra tips.

Om du har frågor eller vill veta mer om rådgivningen, kontakta Cecilia Norén, 010-223 14 84, cecilia.noren@lansstyrelsen.se.

Biologisk mångfald i åkerlandskapet - nyhet i Greppa Näringens rådgivningsutbud

Livsmedelsförsörjningen är beroende av en rik biologisk mångfald och dess ekosystemtjänster så som jordmänsbildning, pollinering och kontroll av skadeinsekter. Höstens nyhet i Greppa Näringens rådgivningsutbud handlar om hur du på din gård kan bidra till att förbättra den biologiska mångfalden genom enkla åtgärder, som kant- och skyddszoner, skalbaggsåsar, blommande trädor samt småvatten och öppna diken.

Rådgivningsmodulen [Biologisk mångfald i åkerlandskapet](#) ger dig möjlighet att diskutera tidigare utförda åtgärder för biologisk mångfald, tänkbara förbättringsåtgärder och vilka miljöer på gården som är extra viktiga att värna och sköta. Du får sen en åtgärdsplan med förslag på hur du kan gå tillväga och tips om var på gården du kan börja.

Vi på Länsstyrelsen kommer att upphandla konsulter till den nya rådgivningen och hoppas kunna erbjuda den från nästa år. Om du är intresserad av att få rådgivning kan du redan nu lämna en intresseanmälan till Cecilia Norén, cecilia.noren@lansstyrelsen.se. ■

Flerårig blomremsa med klöver.
Foto: Petter Haldén

Tomorrow's Food Travel 2021

– årets största event inom måltidsturism

Tomorrow's Food Travel är ett skräddarsytt event för aktörer inom den svenska besöksnäringen med fokus på måltidsturism samt övriga intressenter inom mat, dryck, destinations- och produktutveckling.

Bli inspirerad och motiverad av inbjudna talare från branschen och lär dig allt om framtidens måltidsturism, trender och innovationer.

Tomorrow's Food Travel arrangeras den 10 november 2021 på Münchenbryggeriet. Du kommer också kunna följa sändningen digitalt.

Läs information om Tomorrow's Food Travel hittar du på www.visitsweden.se. Du kan också söka på taggen #tftsweden i sociala medier.

Tomorrow's Food Travel arrangeras av Visit Sweden, Visit Stockholm och Region Stockholm.

Foto: Mostphotos.com

Utveckla din butik, drivmedelsstation eller serviceverksamhet på landsbygden!

Nu kan du som driver prioriterad serviceverksamhet på landsbygden få subventionerad rådgivning för att utveckla ditt företag. Rådgivningen riktar sig till ägare och anställda som arbetar med lokal service på öar och orter med färre än 3 000 invånare i Stockholms län.

Rådgivningen anpassas och fokuserar på det du vill ha hjälp med! Du betalar 30 procent av totalkostnaden medan projektet, som finansieras genom landsbygdsprogrammet 2014–2020, står för resterande 70 procent.

[Mer information och prisuppgifter hittar du på Länsstyrelsens webbplats.](#)

Du kan också kontakta Ola Rajab, 010–223 16 29, ola.rajab@lansstyrelsen.se eller Karin Haglund, 010–223 17 28, karin.haglund@lansstyrelsen.se.

Lägre kostnader genom minskad energiförbrukning

Energibesparingar är både bra för miljön och reducerar dina energikostnader! I en energirådgivning sammanställer ni hur mycket energi som används och gör en översyn av lokaler och installationer för att undersöka hur var energin används. Undersökningen resulterar i ett åtgärdsförslag med lönsamhetsberäkningar som visar vad som kan åtgärdas för du ska kunna reducera dina kostnader.

Jörgen Wallin, Energum energipartner AB
070–550 24 11, jorgen.wallin@energum.se

Vad händer i din verksamhet 2021?

Hur ska du utnyttja på de möjligheter som uppstår efter att samhället öppnar upp och vilka utmaningar ser du? Vi träffar dagligen företag i din bransch som har dessa frågor. Du kanske behöver se om din strategi, utveckla och anpassa den efter dessa förutsättningar. Vi kan hjälpa dig bland annat med varuexponering, ekonomiska kalkyler, marknadsföring och diversifiering. Vi har en modell för effektivt affärsplaneringsarbete som även blir ett viktigt verktyg för din fortsatta verksamhet.

Mathias Wassén, Qpeople AB
070–555 25 29, mathias.wassen@qpeople.se

Mindre matsvinn ger ökad lönsamhet

Hur kan du skapa mervärde på produkter på ett livsmedelssäkert sätt, innan det blir matsvinn inom företaget? Och vad gör du av maten som inte går att sälja? Elin Aronsen Beis på Foodloopz Sweden AB kan hjälpa ditt företag att minska matsvinnet och öka resurseffektiviteten genom att förändra interna processer, affärsutveckling och genom kommunikation. Ni kan bland annat undersöka vilka varor som genererar mest svinn till högst kostnad, för både ekonomi och miljö, för att du ska kunna få ner kostnaden för osålda varor.

Elin Aronsen Beis, Foodloopz Sweden AB,
072–911 44 99, elin@foodloopz.se

Kostnadsfri rådgivning

Länsstyrelser erbjuder [kostnadsfri enskild rådgivning för dig som är intresserad av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden](#). Syftet är att stärka den biologiska mångfalden och de kulturmiljöer som är kopplade till odlingslandskapet.

Betesplanering och betesmarker

Vill du få hjälp med din betesplanering för att förbättra både naturvårdsnytta, djurvälstånd och lönsamhet? Vill du lära dig mer om hur rätt djur betar på rätt plats och vid rätt tidpunkt, för att få önskad tillväxt på djuren och önskad skötsel på naturbetesmarken oavsett väder? Eller om betets näringsinnehåll, betesdjurens näringsbehov under betessäsongen, stängseltyper, betestryck och stödutfodring, naturbetesmarkens natur- och kulturmiljövärden samt hur du ska undvika problem med parasiter, igenväxning, trampskador, barknag och giftiga växter? Kontakta våra rådgivare på HS Konsult AB:

Frida Hedin, frida.hedin@hushallningssallskapet.se

Restaurering av ekonomibyggnader

Har du frågor kring gamla ekonomibyggnader som jordkällare, källarstugor, smedjor, ladugårdar, lador, magasin eller kvarnar? Vill du göra en insats och få mer kunskap om traditionella material, byggnads- och hantverkstekniker? Behöver du kanske råd om skador som är svårösta eller hjälp att upprätta en underhållsplan? Eller hjälp med att hitta varsamma sätt att anpassa byggnaden till nya verksamheter och nya användningsområden? Rådgivningen gäller bara i odlingslandskapet och omfattar inte bostadshus, torp och andra hus på din tomt. Kontakta vår rådgivare på Ebbalund Byggnads AB med en kort beskrivning och några bilder:

Sven-Erik Sihlberg, ebbalundsmail@gmail.com

Foto: Christina Fagergren

Ett rikt odlingslandskap

Hästar på naturbetesmarker

Använder du naturbetesmarker till hästar redan idag eller har du funderat på att låta dina hästar beta naturbetesmarker? Nu kan du få råd anpassade efter dina förutsättningar på plats i hagen! Du kan få lära dig mer om naturbetesmarkers betydelse för hästarnas välbefinnande, utveckling och hållbarhet, samt vilka hästar som passar på olika typer av naturbetesmarker, men även hur man ska planera och genomföra betesdriften för bästa resultat, varför man får betalt för att beta naturbetesmarker, samt hur man kan få tillgång till naturbetesmarker att beta. Kontakta vår rådgivare på Palustre AB:

Inger Pehrson, inger@palustre.se

Skötsel av ängsmarker och brynzoner

Vill du du lära dig mer om hur du ska sköta dina ängsmarker, småbiotoper eller brynzoner? Vill du öka din kunskap om deras värde för natur- och kulturmiljö och jordbruket? Vill du lära dig hur du ska undvika problem med till exempel igenväxning och ogräs? Kontakta våra rådgivare på HS Konsult AB:

Frida Hedin, frida.hedin@hushallningssallskapet.se

Skötsel av värdefulla träd

Har du särskilt skyddsvärda träd på eller i anslutning till din betes- eller åkermark? Vill du veta hur dessa träd och deras värden kan bevaras och förstärkas genom åtgärder som föryngring, beskärning, hamling samt skötsel av miljön runt trädet? Du kan inte få rådgivning för träd på annan mark som tomt eller i skog. Kontakta våra rådgivare på Svenska Trädmästarna AB med en kort beskrivning och några bilder:

Daniel Daggfeldt, daniel@tradmastarna.se

Jörg Roepcke, jorg@tradmastarna.se

Ät!Stockholm 2021

Ät!Stockholm är en matinnovationstävling för nya, hållbara och innovativa livsmedelsprodukter där tävlingsbidragen är baserade på svenska råvaror samt utvecklade och producerade i Stockholms län.

Text: Ola Rajab Foto: Liza Simonsson

I Ät!Stockholm 2020 tävlade 12 lag med bland annat tempeh, superfoods-smoothie, supercrêpe, seitankorv, vinägersdryck, fryspizza, fermenterad dryck, julsill, tuggummi utan plast och kakdeg på posten. Vilka spännande bidrag får vi se i årets tävling?

Finalen av Ät!Stockholm 2021 går av stapeln den 23 november. Årets

konferencier är den kulinariska stjärnan och matkreatören Lisa Lemke, som kommer att lotsa oss genom tävlingsdagen tillsammans med Fredrik Eriksson, en av Sveriges mest erfarna och prisbelönta kockar och krögare.

Tävlingsbidragen bedöms av en smakjury, en marknadsjury och en hållbarhetsjury med

välrenommerade profiler från livsmedelsbranschen. Bland prisutdelarna finns Gustav Hemming, Tillväxt-, Samhällsplanerings- och Skärgårdsregionråd på Region Stockholm, och Sven-Erik Österberg, landshövding i Stockholms län.

Finalen av Ät!Stockholm 2021 sänds digitalt och prisutdelningen sker live på Södertälje Science Park – Boka in 23 november i kalendern redan nu!

Läs mer om tävlingen, och följ finalen live på www.ätstockholm.se eller sök på #ätstockholm i sociala medier.

Matinnovationstävlingen Ät!Stockholm arrangeras av Region Stockholm, Länsstyrelsen i Stockholm, Södertälje kommun och Projekt MatLust. ■

A2O vann andrapris i Ät!Stockholm 2020 med produkten Tempeh Husman som baseras på gula ärtor från Öland och gräart från Närke.

